

“Naqqoshlik texnologiyasida foydalaniladigan asbob-uskunalar, materiallar va ulardan foydalanish”

Qo‘qon DPI talabasi **Abdusalomova Shirin Abdulahad qizi**

Annotatsiya

Mashg‘ulotni boshlashdan avval uni yaxshi o‘tkazish uchun auditoriya jihozlangan bo‘lishi zarur. Jihozlar mashg‘ulotni metodik va didaktik jihatdan to‘g‘ri tashkil etishni ta‘minlaydi va darsning samaradorligini oshiradi. Ushbu maqolada shu haqida malumotlar keltiriladi.

Kalit so‘zlar: Xona, asbob-uskuna, qalam, obi qalam, siyoh qalam, mola qalam.

**«Оборудование, материалы, применяемые в технологии окраски и их
применение»**

Абдусаломова Ширин дочь Абдулахад, студентка Коканского ГПИ

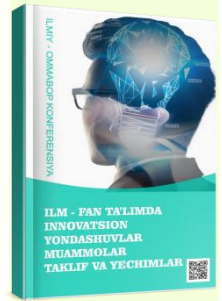
Абстрактный

Перед началом тренинга необходимо подготовить аудиторию к его качественному проведению. Оборудование обеспечивает методически и дидактически правильную организацию обучения и повышает эффективность занятия. В этой статье представлена информация об этом.

Ключевые слова: Комната, оборудование, ручка, карандаш, чернильная ручка, шариковая ручка.

"Equipment, materials used in painting technology and their use"

Abdusalomov Shirin daughter of Abdulahad, a student of Kokan SPI

Abstract

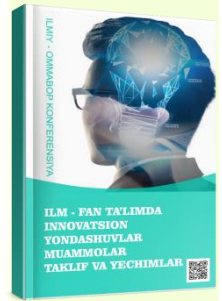
Before starting the training, it is necessary to prepare the audience to conduct it well. The equipment ensures methodically and didactically correct organization of training and increases the effectiveness of the lesson. This article provides information about this.

Key words: Room, equipment, pen, pencil, ink pen, ballpoint pen.

Xona keng derazali bo'lib, unga quyosh nuri chap tomondan tushishi lozim. Xona doim quruq va toza bo'lishi, xarorati 18–20 gradusda saqlanishi kerak. O'qituvchi talabalar ishi ustidan to'la nazorat qilib turishi va har bir talaba bilan individual ishlay olishi uchun xonada to'la imkoniyat yaratilishi lozim. Xonada o'quv qurollari va materiallar, ko'rgazma materiallar hamda talabalar ishlarini saqlash uchun shkaf yoki tokchalar bo'lishi zarur.

Talabalar mashg'ulot paytida asbob–uskunalardan foydalanishda metodik va xavfsizlik qoidalariga rioya qilish kerakligi tushuntiriladi va ko'rsatiladi. Naqqoshlik san'ati asarlarini tahlil qilishda, xalq ustalarining asarlarini, ularning ijodiy faoliyatlaridagi ayrim davrlarni, ustalar ish uslubini qiyoslab, ularning bir–biridan farqini ko'rsatishda texnik vositalardan foydalanish katta samara beradi. Bunday texnik vositalarga epidaskop, filmskop, kinoproektor va diaproektor, magnitofon, televizor, kompyuter, audio, vidio, proektor va boshqalar kiradi. Naqqoshlik xonasida bu vositalarning bo'lishi maqsadga muvofikdir.

Texnik vositalardan to'g'ri va unumli foydalanish talabalarda san'atga katta qiziqish uyg'otadi. Ularda ijodkorlik va faollikni orttiradi. Ma'lum qiyinchiliklarni bartaraf etishda, o'z navbatida mashg'ulotlarning mazmunli olib borilishiga yordam beradi. Shuningdek, ko'rsatmalilik yordamida o'tkazilgan mashg'ulotlar

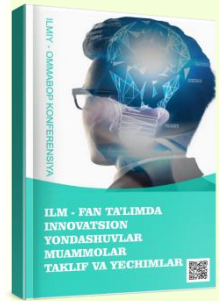
kinofilmlar fikrlash, narsa va xodisalarni bir biriga taqqoslash, ular oʻrtasidagi umumiylik yoki tafovutni aniqlash, oʻtilgan mavzuni uzoq vaqt esda olib qolish koʻnikmalarini hosil qiladi.

Naqsh chizish uchun yaxshi sifatli rasm daftari, albom va butun oq «vatman», oʻrtacha yumshoqlikdagi oddiy qora qalam, yumshoq oq yoki qora oʻchirgich, uchburchakli yoki toʻgʻri chizgʻichlar, sirkul, 1 dan 10 gacha sonli har xil moʻyqalam (kist) lar, kerakli boʻyoq turlari: quruq boʻyoq, mineral boʻyoq, moy boʻyoqlar, guash, tempera boʻyoqlari, boʻyoq qorish uchun idishchalar yoki bankachalar, aralashtirish uchun tayoqchalar mavjud boʻlishi lozim.

Qalam (arabcha) — oʻrtasiga ingichka, uzun koʻmir, grafit, qoʻrgʻoshin, quruq boʻyoqdan qilingan qotishma joylangan choʻp shaklidagi yozuv asbob. Qalam asosan yozish, rasm solish hamda chizmachilik uchun ishlatiladi. Oʻrta Osiyoda hattotlar siyoh bilan yoziladigan qamishlardan foydalanganlar. Chex olimi Y.Graxmut maydalangan grafit va gil aralashmasidan yozuv sterjenlar tayyorlashni taklif qilib, ishlab chiqarishga asos solgan.

Yogʻoch qalamlar ishlash joyi va hususiyatiga qarab grafitli, rangli va boshqalarga boʻlinadi, shuningdek ular joyiga qarab ishlatilishi bilan ham ajralib turadi. Grafit qattiq va yumshoqligiga qarab uch turga boʻlinadi. Qattiq qatlamlar T, 2T, 3T, H, 2H, 3H; yumshoq qalamlar M, 2M, 3M, 4M yoki B, 2B, 3B; oʻrtacha yumshoqlikdagi qalamlar TM, HB, F harflari bilan belgilanadi.

Qattiq qalamlar qogʻozni tilib yuboradi va oʻchirganda iz qoldiradi. Haddan tashqari yumshoq qalam bilan ham naqsh chizish yaramaydi, u boʻyalib ketadi. Qalamni ishga tayyorlashga alohida ahamiyat berish kerak. Qalam uchini chiqarishda yogʻoch qismi 15–20 mm grafit qismi taxminan 5–6 mm ochiladi.

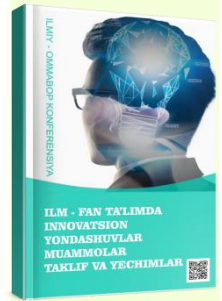
Chiziladigan chiziqlarni barmoqlar to'sib qolmasligi uchun qalamning ochilgan uchidan sal balandroqdan uch barmoq bilan ushlanadi. Qattiq qisib ushlamaslik kerak, bularning hammasini ustoz ko'rsatib tushuntiradi. Chizilgan naqshning markazini aniq belgilash va ramkalar hosil qilishda to'g'ri va uchburchakli chizgichdan, har xil o'lchamdagi aylanalar chizishda va ularni teng bo'laklarga bo'lishda tsirkuldan foydalaniladi.

Naqshga bo'yoq yaxshi mo'yqalamlar bilan surtiladi. Mo'yqalamlarning ishga yaroqlisi quyidagicha tanlab olinadi: uni toza suvga solib silkitiladi, agar mo'yqalamning uchi birikib ingichka holga kelsa, u ishga yaroqli, to'zib tursa, yaroqsizdir. Mo'yqalamlar bo'rsiq, suvsar, olmaxon kabi hayvonlar yungidan tayyorlanadi. Biz bo'rsiq yungidan yasalgan 1 dan 10 gacha raqamli mo'yqalamlardan foydalanishni tavsiya etamiz.

1. Siyoh mo'yqalam — 1, 2 va 3 raqamli mo'yqalamlar bo'lib, axta yordamida naqsh tushirilgandan so'ng ularni yurgizib chiqish va gullar tortishda ishlatiladi. 4 va 5 raqamli mo'yqalamlar esa band va marg'ulalarni ranglashda qo'llaniladi.

2. Obi mo'yqalam — 6 va 7 raqamli mo'yqalamlar bo'lib, ular barg, gul va kichik yuzlarni ranglash hamda naqsh kompozitsiyalarini chekkalarini (ramkalarni) yurgizib chikish uchun ishlatiladi.

3. Mola mo'yqamlari — 8, 9 va 10 raqamli mo'yqalamlar bo'lib, katta barg, band, gullar va naqshlar tagiga (katta zamin, kichik zaminga) rang berish uchun foydalaniladi. Naqqoshlikda ishlatiladigan bo'yoq turlari quyidagilardan iborat: quruq bo'yoq, guash, akvarel, emulsiya, bo'yoq, mineral bo'yoq, moybo'yoq, tempera bo'yoqlari. Naqqoshlik mashg'ulotlarida eng ko'p qo'llaniladigan bo'yoq guashdir. Guash kichik idishchalarda yoki alohida

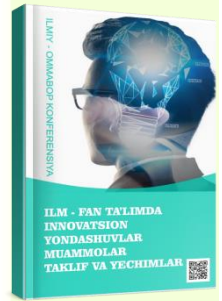
bankalarda boʻlib, u suvda yaxshi eriydi. Guashning yana bir qulayligi shundaki, u bilan turli rangdagi qogʻozlar va yogʻochlarni ham boʻyash, bir rangni ikkinchi rang bilan aralashtirib, uchinchi bir rang hosil qilish mumkin.

Xoka tayyorlash: yupqa mato yoki ikki qavat dokaga maydalangan pista koʻmir kukuni, sinka, boʻr yoki belil poroshogi solinadi va xaltacha holida tugiladi. Shy tariqa xoka tayyor boʻladi.

Axta tayyorlash: yupqa xitoy qogʻozi (kalka) naqshlanadigan buyum yuzasiga qoʻyilib, oʻlchab olinadi va shu yuzaga mos axta tayyorlanadi. Naqshning yarim yoki chorak qismi qogʻozga yumshoq qora qalam bilan chiziladi. Naqsh simmetrik oʻqlari boʻyicha ikki, toʻrt va undan ortiq boʻlaklarga buklanadi. Naqshni yumshoq yostiqcha ustiga qoʻyib, nusxa ustini igna bilan teshib chiqiladi. Teshilgan nusxa aniq va ravshan koʻrinishi uchun teshikchalar oraligʻi naqsh nusxasining yirik yoki maydaligiga qarab belgilanadi. Nusxa qanchalik mayda boʻlsa, teshikchalar oraligʻi shunchalik yaqin boʻlishi kerak. Shundan soʻng qogʻoz yoyib yuborilganda butun naqsh (axta), yaʼni nusxa hosil boʻladi. Tayyorlangan axtalardan bir necha marotaba foydalaniladi, shuning uchun ular ehtiyotlab saqlanadi.

Axta yogʻoch yuzasiga yoyilib, ustidan xoka urib chiqiladi yoki bosib yurgiziladi. Yuzaga tushirilgan iz oʻchib ketmasligi uchun naqsh yoʻllari ustidan kichik raqamli moʻyqalam, qora yoki biror toʻq rangdagi qalam bilan siyohqalam qilib chiqiladi. Chizilgan va naqshlangan yuzaning eng chetidan qora boʻyoq bilan 3– 5 mm yoʻgʻonlikda obi tortiladi.

Yogʻoch yuzasiga tushirilgan naqshlarning izlari boʻyaladi va buyoqlar oʻchib va surkalib ketmasligi uchun ustidan 2 yoki 3 marta laklab chiqiladi. Laklarning rangi

toza va tiniq bo'lishi kerak. Laklangan buyumlar 18–22 gradusli, changsiz va quruq joyda saqlanadi.

Adabiyotlar:

Ortiqboy, S. S., & Makhsudali, J. (2022). A Desire Sung in a Pattern. CENTRAL ASIAN JOURNAL OF ARTS AND DESIGN, 3(5), 6-9.

Prozorova, M. N., Zharkov, A. D., Zharkova, A. A., Khamdamova, V. A., Sattorova, S. O., & Losev, V. S. (2021). University graduate career potential in digital transformation period: Features and problems of formation. Linguistics and Culture Review, 5(S3), 1574-1585.

Sattorova, S. O. (2021). PATTERN SUNG ON THE CARPET. Экономика и социум, (5-1), 445-448.

Abdurahimovich, M. A., & Qizi, S. S. O. (2020). Master Student Etiquette. www.conferencepublication.com, 22.

Khaydarovich, A. A. (2020). Colors in Descriptive Art. International Journal on Economics, Finance and Sustainable Development, 2(12), 20-22.

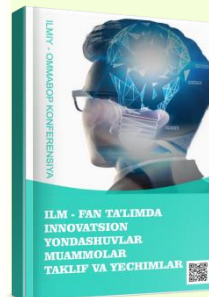
Mamadjananivich, B. B. IT is Necessary to Feed the World with Beauty!. International Journal on Integrated Education, 3(8), 215-217.

Bulatov S.S., Dadashev I. Naqsh alifbosi. – T: Cho'lpon, 2012.

S.Bulatov "O'zbek xalq amaliy bezak san'ati" T-2010

Ахмедов М.Б. Ёғоч уймақорлиги. -Т.: Адабиёт учкунлари, 2017

ILM – FAN TA'LIMDA INNOVATSION YONDASHUVLAR, MUAMMOLAR, TAKLIF VA YECHIMLAR

Муратов Х.Х., Жаббаров Р.Р. Амалий ва бадиий безак санъати. -Т.: Ижод-
принт, 2020